



FINANSIERING FÖR TILLVÄXT OCH JOBB

Företagarnas finansieringsrapport 2017



företagarna

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Bakgrund - finansieringssvårigheter	5
<i>Finansiärer, affärsänglar och riskkapitalister</i>	8
<i>Skattesystemet och incitamenten till värdeskapande investeringar</i>	9
<i>Kompletterade statligt finansieringsfrämjande</i>	10
Resultat och analys – företagens finansiering till investeringar 2016	11
<i>Svårigheterna med finansiering</i>	12
<i>Privatekonomisk risk</i>	13
<i>Statligt finansieringsstöd</i>	13
<i>Bankernas bemötande mot företagskunder</i>	14
Slutsatser och förslag	17

DATA OCH METOD

Enkäten skickades till 4 414 medlemmar i Företagarnas panel. 1 271 svar ingår i analysen, vilket motsvarar 29 procent av samtliga tillfrågade. Det fanns ingen item-non respons. Respondenterna var tvungna att svara på alla frågor. Undersökningsperioden var mellan den 20 januari 2017 och den 8 februari 2017.

Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Konkret görs detta genom att vikter har korrigerats och räknats fram för olika företags storlek (antal anställda), kön, ålder och bransch. För varje respondent beräknas därefter de erhållna vikterna i respektive kategori för att ge en totalvikt, som påverkar vilken vikt det enskilda svaret får i sammanställningen. Viktmetoden heter "raking".

Totalresultatet blir på så sätt representativt för alla företagare i Sverige. I analysen inkluderas inte respondenter som anger att de inte driver företag, samt respondenter i sektorn jordbruksbruk och fiske.

SAMMANFATTNING

Det är idag relativt lätt att starta företag i Sverige. Desto svårare kan det vara att växa med sitt företag. Ett betydande tillväxthinder är svårigheten att få finansiering. Varje utebliven investering, varje förlorad expansionsmöjlighet, varje missad affär innebär färre nya jobb, lägre skatteintäkter och färre växande företag.

En klar majoritet (78 %) av alla företag som gjort investeringar finansierar dessa med löpande intäkter och egen intjäning. Nära 40 procent av företagen tar dock in externt kapital i form av tillskott från ägare, banklån eller lån från ägare, familj eller vänner. Av de företag som gjort investeringar och haft behov av extern finansiering, upplever drygt hälften av företagen (53 %) att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar under de senaste tolv månaderna. Motsvarande siffra i 2016 års finansieringsundersökning var 60 procent.

Av de företag som har, eller har sökt, lån tycker 30 procent att banken inte gör en rimlig bedömning av kreditrisken och verksamheten. Hela 39 procent anser att bankens krav på pant och säkerhet är orimliga. 58 procent av företagarna anger att de eller en anhörig någon gång har ställt personlig borgen för kredit till företaget. Två av tre företagare tycker att deras företagande utgör en privatekonomisk risk och mer än var femte företagare anser att det i hög grad utgör en privatekonomisk risk.

I genomsnitt betalade företagen 3,7 procent i ränta på företagets lån, vilket är detsamma som i 2016 års undersökning. Större företag har betydligt lägre ränta än mindre företag. Räntan är dock inte det svåraste gällande extern finansiering i allmänhet. De flesta anger att höga krav på säkerhet (t ex personlig borgen) utgör det största problemet.

För att lindra finansieringsproblemen för små och medelstora företag behövs en bred palett av åtgärder, där staten, bankerna och näringslivet gemensamt tar sig an problemet. Företagarna föreslår en rad åtgärder för att underlätta finansieringen till små och medelstora företag.

Företagarna föreslår:

- Gör det lättare att växa med eget kapital. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i onoterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investerarsparkontot kan användas för investeringar i onoterade bolag.
- Sänk skatten på aktier och personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.
- Alternativa finansieringslösningar. När bankfinansiering upplevs som oåtkomligt för allt fler företagare måste företagare börja se sig om efter alternativa finansieringslösningar. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.

- Underlätta för fler utmanare till storbankerna för en bättre konkurrens på bankmarknaden. Företagarna vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över etableringshinder på den svenska bankmarknaden, utredningen bör även ta ställning till regionala förutsättningar för kreditgivningen.
- Säkerställ att betaltiderna kortas och se till att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.
- Ställ krav på att bankerna öppet redovisar riskvikter för olika kundsegment och deras grunder. Alla småföretag är inte högrisklåntagare. Här har både media och de finansiella myndigheterna en viktig roll att spela.
- Säkerställ att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Utökad lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig genom de statliga aktörerna och EU eller genom andra alternativa finansieringskällor.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individers och företagares möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande i den s.k. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

BAKGRUND - FINANSIERINGSSVÅRIGHETER

Sverige har gott om riskkapital och finansiella tillgångar men dessa är till stor del upplåsta i det finansiella systemet genom fonder och pensionskapital. Det finns betydligt mindre kapital tillgängligt för mindre och växande företag och svårigheten att få finansiering till rimliga villkor upplevs fortsatt som ett problem av småföretagen. Det visar Företagarnas återkommande finansieringsundersökning.¹ Många företagare uttrycker frustration över bemötandet eller ointresset från banken gällande företagsfinansiering, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta.

CITAT

- "Vi blev så illa behandlade av bankens lokalkontor att vi bytte bank, men det är ju inte alla företagare som kan göra det, framförallt inte i ett krisläge... Som kuriosa kan nämnas att bankens "Private Banking" ville ha in mig som kund, samtidigt som ett lokalkontor tvingar fram en personlig borgen... För mig är det lite vemodigt eftersom jag haft väldigt bra kontakt med banken i många olika projekt och på olika nivåer."
Västsvensk Företagare

I Sverige har småföretagen svarat för 4 av 5 nya jobb sedan 1990. Fler personer arbetar där än i någon annan kategori av företag eller organisationer. En politik som syftar till högre sysselsättning, tillväxt och utbyggd välfärd måste därför inkludera och uppmuntra till jobb- och värdeskapande i småföretag.² Företagarna vill även understryka vikten av grundläggande ramvillkor så som skattesystemets uppbyggnad, företagets kompetensförsörjning och de svenska arbetsgivarkostnaderna som direkt avgörande för svensk konkurrenskraft och entreprenörskap.³

I första hand vill de flesta företag finansiera sig med eget kapital och löpande intäkter.⁴ Detta tyder på försiktighet och en motvilja till ökad skuldsättning. Småföretagen är också mer beroende av banklån än storföretagen eftersom de sällan har andra finansieringsalternativ. Små företag har inte tillgång till internationella kapitalmarknader eller avancerade finansieringsinstrument annat än till en betydande kostnad.

Krisen under hösten 2008 slog kraftigt mot de små företagens möjligheter att finansiera sig, även om kreditåttstramningen och dess negativa effekter blev betydligt mildare än under krisen i början av 1990-talet. I en nyligen publicerad rapport från Entreprenörskapsforum visas att bankerna i viss mån dragit ner lånevolymen till mindre företag sedan finanskrisen 2008.⁵ Rapporten belyser också det faktum att svenska privatpersoner har mindre interna resurser för att starta och expandera eget företag relativt andra OECD-länder.

1. En möjlig delförklaring är att bankerna bl.a. fått mer omfattande kapitalkrav. Se även Bornefalk A. (2012) "Företagandet och kapitalförsörjningen Hur näringslivet kan klara stramare bankregler?" Svenskt Näringsliv.

2. Se Företagarnas rapporter om småföretagens jobbskapande i Sverige: <http://www.foretagarna.se/Opinion/4av5jobb/>. Samt Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2013:3 "Var skapas jobben? En ESO-rapport om dynamiken i svenskt näringsliv 1990 till 2009". Små och medelstora företag skapade runt 300 000 nya jobb i näringslivet under tidsperioden 1990-2009. Merparten av dessa jobb tillkom i små och medelstora företag. De stora företagen minskade sin totala sysselsättning med ungefär 120 000 jobb, främst under 1990-talskrisen. Under perioden 2000-2009 ökade sysselsättningen inom företag i alla storleksklasser inom tjänstesektorn. Sysselsättningsutvecklingen inom tillverkningsindustrin kännetecknas främst av en minskning av antal anställda för de största företagen.

3. Se bl.a. företagarnas undersökning kompetensundersökning "Det är attityden, dumbom: Rätt attityd avgörande vid rekryteringar" (2016) för en kartläggning av små och medelstora företags kompetensbehov och vilka hinder de upplever kopplat till att finna denna.

4. Jakobsson och Herin studerar nya företags finansiering i Sverige och finner att eget kapital spelar en avgörande och relativt andra länder mer betydande roll som finansiering till svenska företag (Jakobsson, U. & Herin J., 2012, "Nya företags försörjning av riskkapital", Svenskt Näringsliv).

5. Svensson, R. (2017), "Svensk Kapitalförsörjning – Mot Ett Effektivare Innovations- och Företagsstöd?", Näringspolitiskt Forum Rapport nr 18, Entreprenörskapsforum.

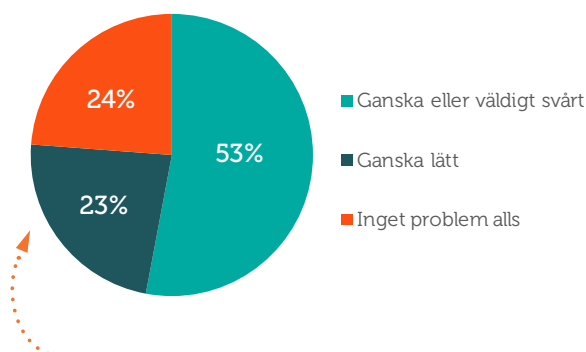
När bankerna minskar utlåningen till företag hämmas småföretagens utveckling eftersom företagen tvekar inför att anställa och investera. Det slår i slutändan mot hela den svenska ekonomin. Hösten 2016 visade Småföretagsbarometern att sysselsättningen i småföretagen fortsätter att öka. Totalt sett säger nästan var fjärde företagare att man har ökat sin personalstyrka under de senaste 12 månaderna, medan endast var tionde företag har dragit ned på personal under samma period. Småföretagen är optimistiska och tror på en fortsatt ökad sysselsättning under det kommande året.⁶

Konkurrenssituationen inom banksektorn är en av de viktigaste förklaringarna till varför så många småföretag upplever att det är svårt att finansiera företagets investeringar. Det finns dock anledning att vara optimistisk när det gäller konkurrenssituationen. Det vi ser just nu är en stor aktivitet kring så kallade fintech-bolag, det är en ny typ av finansiella aktörer som använder den digitala tekniken för att erbjuda tjänster inom betalning, finansiering och crowdfunding. Den här utvecklingen kommer att sätta press på bankerna. Även om nya finansieringslösningar växer fram tar det tid innan det stora flertalet känner till och börjar använda dessa.

För de företag som gjort investeringar och som behövt ta in externt kapital eller kredit för ändamålet är problemen med finansiering mer omfattande. Hela 53 % anser att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering, se figur 1.

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar; svårare och/eller dyrare att få banklån, kunder som inte betalar, sämre tillgång på riskkapital och betungande byråkrati. De viktigaste förklaringarna är dock bankernas krav på säkerhet men även krav på personlig borgen.

Figur 1. Hur upplever du möjligheten att finansiera företagets investering(ar) med extern finansiering (kredit) de senaste tolv månaderna?



Figur 1. Bas: de som har investerat, och utan de som inte har behövt extern finansiering/kredit

6. Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturundersökning som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar konjunkturen, tillväxtförutsättningarna och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Undersökningen, som genomförts sedan 1985, omfattar mer än 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda.



Varför är finansiering till företag en viktig fråga?

Det finns mycket som motiverar varför finansiering och riskkapital till små och medelstora företag är viktigt för samhällsekonomi. Ett argumentet utgår ifrån att det finns positiva effekter för samhället även utanför de enskilda företagen, t.ex. finansiering av forskning och innovation som kommer hela samhället till godo. Ett andra argument riktar in sig på positiva samhällsvinster av själva företagandet. Här avses aspekter som att personer som tidigare framgångsrikt startat ett företag ofta startar nya framgångsrika företag, så kallade serieentreprenörer. Ett tredje argument baseras på asymmetrisk information och hur bristande tillgång på information kan få marknader att fungera dåligt eller inte alls. Det är svårt för en finansiär att ha kunskap om en företagares idéer, motivation, drivkrafter och andra relevanta fakta som avgör ifall det är ett projekt som finansiären bör satsa på eller inte. Informationsasymmetrierna gör det också svårt för vanliga banker att göra en korrekt kreditbedömning och ge lån. Följden blir att den ränta de tar ut helt enkelt blir för hög (p.g.a. att de inte ser andra faktorer än rent numerisk data, alternativt inte gör en personlig bedömning av företagaren över huvud taget). Det är därför ofta viktigt att företagen har tillgång till en lokalt förankrad bank, eller i vart fall får en personlig och rättvisande kreditprövning. Det kan också finnas betydande skillnader mellan branscher i behovet av och svårigheten med kreditbedömningen.

Det intressanta är egentligen inte att marknaden fungerar dåligt med högre priser som följd (dvs. finansiering finns men bara till hög kostnad), utan att det finns marknader som inte existerar över huvud taget därför att informationsflödet mellan de som önskar finansiering och de som tillhandahåller den, fungerar så dåligt att inga transaktioner alls genomförs. Om exemplet överförs till regionalt företagande kan det jämföras med att få företag startas därför att det helt saknas finansieringsmöjligheter i en region.

Långgivare vill gärna ha historik och säkerhet för att låna ut. De småföretag som får låna tvingas därför också betala relativt höga räntor för sina lån. En stor del av denna höga räntekostnad kan tyckas omotiverad. Det är därför viktigt att prioritera finansieringsinsatser som ger nya och växande företag möjlighet att anställa och bidra till tillväxt och välbefinnande. Både privata och offentliga aktörer måste bidra till att minska finansieringsproblemen för småföretagen.

Men om bankfinansiering upplevs svårt och dyrt, varför finansierar sig inte småföretagen med mer kapital från nya ägare? Den enklaste förklaringen är nog att många företagare föredrar att själva äga och driva sitt företag och därför är mindre villiga att släppa in nya aktieägare i bolaget.

Företaget kanske inte heller är redo att växa på det sätt som är nödvändigt för att vara intressant för riskkapital. Riskkapital och aktiekapital finns inte heller fritt tillgängligt, därtill gör risken i denna typ av investeringar att avkastningskravet, d.v.s. priset som företagen måste betala för denna typ av kapital, blir högre än lånekapital.

Företagens finansieringshierarki

I den ekonomiska litteraturen brukar företagets finansieringsmöjligheter beskrivas som en trappa, eller hierarki. Först och främst väljer företagare egna intäkter för att finansiera bolagets verksamhet och investeringar, om inte detta räcker, eller om bolaget ännu inte har ett positivt kassaflöde, t.ex. under en utvecklingsfas, föredras lånekapital. Genom lånekapital kan företagaren erhålla medel utan att avhända sig ägande i företaget. Eftersom lån är mindre riskfyllt för kreditgivaren kan kostnaden, d.v.s. räntan hållas relativt låg i förhållande till mer riskfyllda investeringar som aktieinvesteringar. Den finansieringskälla som upplevs mest kostsam för företagaren är aktiekapital, genom riskkapitalister eller aktiemarknaden. Kostnaden förenad med denna typ av finansiering är ofta betydligt högre än för lånekapital. Med aktiekapital följer ofta också en ändring i bolagets ägarstruktur, vilket företagare kan motsätta sig. Många företagare vill helt enkelt själva driva och äga sina bolag.

Möjligheterna till finansiering och företagets finansieringsbehov följer dock inte alltid denna förenklade beskrivning. Snabbväxande företag kan behöva finansiering i olika stadier och för specifika satsningar vilket gör att den traditionella finansieringshierarkin troligen är mindre relevant.

FINANSIÄRER, AFFÄRSÄNGLAR OCH RISKKAPITALISTER

Förutom företagare och entreprenörer är finansierer centrala för tillväxten. Forskning visar att finansieraren har en nyckelroll och kan i många fall vara lika betydelsefull som entreprenören för ett företags utveckling.⁷ I regel finansierar entreprenören själv företagsstarten med egna medel. Företagets fortsatta utveckling, beroende på hur snabb tillväxten ska vara, kan dock kräva extern kapitaltillförsel och att nya ägare träder in i företaget.

Det kan därför krävas externa kapitaltillskott tidigt i ett företags utveckling, så kallat såddkapital, för att vidareutveckla en ofärdig produkt. I denna fas har affärsänglar⁸ visat sig lämpliga som finansierer. Företaget får dessutom via affärsängelns nätverk också tillgång till ytterligare kapital och kompetens.

7. Lerner J. (2009) "Boulevard of broken dreams", Princeton university press.

8. Affärsänglar kan enkelt beskrivas som privatpersoner med egen erfarenhet av att vara företagsledare eller företagsägare och som har tid, engagemang och kapital att satsa i lovande affärsidéer.

När affärsidén utvecklats och blivit mer stabil blir företaget även intressant för venture-kapitalister. Men ytterst beror det på med vilken hastighet som företagen vill växa. Likt affärsänglarna är dessa aktiva finansärer – och ägare – som bidrar till företagets utveckling och kommersialiseringen av produkterna. De har en begränsad investeringshorisont och vill ofta avyttra sitt ägande när företaget mognat.

En central insikt som följer av forskningen om finansierars och affärsänglars roll är att en stor del av den värdeskapande kompetensen snarast är relaterad till förmågan att rådge och utveckla företag ”developing winners” framför att förutse och hitta framgångsrika företagare ”picking winners”. Kompetensen att göra detta är värdefull och kan i och med sitt värdeskapande vara mycket välbetald.

SKATTESYSTEMET OCH INCITAMENTEN TILL VÄRDESKAPANDE INVESTERINGAR

En viktig fråga är hur finansieringen till små och medelstora företag kan underlättas genom att utveckla möjligheterna för enskilda individer att i högre grad engagera sig och investera som affärsänglar och riskkapitalister. Det borde finnas utrymme för förändringar av beskattningen så att antalet affärsänglar ökar. Ett steg i rätt riktning var införandet av investeraravdraget 2013. Genom investeraravdraget ökade möjligheter för privatpersoner att ta del i det värdeskapande som sker i företag, därmed underlättades också företagets tillgång på finansiering i form av ägarkapital. Reglerna för investeraravdraget innehåller emellertid en lång rad villkor och har från och med 2016 fått än smalare användningsområde genom att varken delägare och närstående kan använda avdraget. Även reglerna i skattelagstiftningen (SFL) avseende det s.k. företrädaransvaret, bör revideras till förmån för ABL:s mer ändamålsenliga regler kring ansvarsutkrävande.

Sverige har höga skatter och skatteregler påverkar i hög utsträckning företagets förutsättningar för utveckling och tillväxt. Ökad globalisering gör att högkvalificerad personal är internationellt lätttråkig och därmed tvingas småföretag att konkurrera om personal med internationellt verksamma storföretag. Svårighet att hitta rätt kompetens och höga arbetskraftskostnader är återkommande bland de främsta tillväxthindren enligt Företagarnas årliga Småföretagsbarometer som omfattar ca 4 000 svar från företagare med 1 – 49 anställda. Det är särskilt svårt för små, relativt nystartade och innovativa företag att rekrytera och behålla kvalificerad personal som behövs för fortsatt utveckling och expansion. De har inte råd att konkurrera med höga löner. För många skulle det underlätta tillväxtmöjligheterna om företaget kunde erbjuda medarbetare personaloptioner som ger dem möjlighet att i framtiden bli delägare och få del i värdeutvecklingen.

Med nuvarande skatteregler saknas det dock i praktiken möjligheter att använda personaloptioner på ett kostnadseffektivt sätt. Beskattningen sker som lön, förmånsbeskattas, och företaget ska betala arbetsgivaravgifter. En ytterligare svårighet är att beskattningen och värderingen ska ske när optionen tecknas och inte vid inlösen. Varken företaget eller den anställde kan i förväg veta vilket värde som då gäller, och därmed inte vilka skatte- och avgiftskrav som uppkommer. Vid denna tidpunkt får förvärvaren inte heller tillgång till pengar att betala skatten med, vilket innebär att den anställde skulle tvingas sälja aktierna för att kunna betala skatten. I andra länder är det vanligt med mer förmånlig beskattning av personaloptioner. Genom mer konkurrenskraftiga skatteregler för personaloptioner kan möjligheterna att attrahera och behålla nyckelkompetens främjas.⁹ Företagarna anser därför att förslaget om kvalificerade personaloptioner bör genomföras. Det kan göra det lättare för små företag att attrahera rätt kompetens och växa. Men förbättringar krävs på flera områden för att förslaget ska bli verkningsfullt.

9. Företagarna välkomnar stora delar av det förslag om kvalificerade personaloptioner som lämnats i betänkandet Beskattning av incitamentsprogram SOU 2016:23. Dock är det liggande förslaget för begränsat. Utredningens förslag innebär kortfattat att vissa personaloptioner ska vara kvalificerade (KPO) och att de ska beskattas förmånligare. Den anställde beskattas först vid försäljning av aktier som förvärvats med stöd av KPO och då enligt vanliga regler om kapitalvinst. Ingen förmånsbeskattning som lön och inga arbetsgivaravgifter.

KOMPLETTERADE STATLIGT FINANSIERINGSFRÄMJANDE

Merparten av det kollektiva kapitalet, det vill säga den andel av landets samlade förmögenhet som binds upp i offentliga och privata fonder bland annat genom PPM-systemet är destinerat till de större företagen (via aktiemarknaden/börsen). Endast i mycket begränsad omfattning tycks detta kapital komma nystartade eller onoterade små bolag till del. I de fall placeringsmöjligheterna för institutionella placerare tillåter investeringar i små företag anses dessa ofta vara så osäkra att de inte lever upp till fondernas risk- och avkastningskrav. Tillgången till finansiering försämras därför ju mindre och ju mer nystartade företagen är. Detta är också en följd av problem med bristande information samt företagets brist på säkerheter.

Statliga riskkapitalsatsningar kan under vissa förutsättningar vara motiverade som ett komplement till privat riskkapital. Finansieringen bör emellertid i största möjliga mån ske i samarbete med privata affärsänglar för att dra nytta av deras kompetens när det gäller att hitta tillväxtorienterade entreprenörer samt att underlätta för dem att växa. Det statliga riskkapitalet bör också riktas in så tidigt som möjligt, där informationsasymmetrierna är som störst. Samtidigt bör staten inte ha avkastningskrav som är betydligt högre än andra relevanta aktörer, eller högre än marknadsmässiga avkastningskrav för motsvarande tillgångs- och investeringstyp. Återigen är det viktigt att påpeka att det är stora skillnader mellan finansiering i form av lån och finansiering i form av aktiekapital.¹⁰

Alternativ till traditionell finansiering

Det finns alternativ för företagare som behöver finansiering men fått nobben av storbankerna. Till dessa "nya" finansieringslösningar kommer också de mer konventionella finansieringslösningar som erbjuds av affärsänglar och riskkapitalister av olika slag. Även olika former av förskottsfinansiering-, factoring- och leasing-finansiering är betydande finansieringskällor och som har mycket att vinna på nya digitala lösningar. För nystartade och tillväxtorienterade företag kan dessa källor erbjuda alternativa lösningar för olika tillväxtfaser i företagandet.

Nya finansieringsmetoder baseras ofta på nya digitala lösningar vilket erbjuder användarna enorma möjligheter till bl.a. databearbetning och uppkoppling. Radikala lösningar på problem presenterats också kontinuerligt genom nya appar, vilket även inkluderar tillgången till marknader och finansiering.

Företagarna har genom Initiativet Finansieringsportalen samlat en rad alternativ till företagare som söker finansiering men inte nödvändigtvis behöver ett traditionellt banklån. På portalen finns också fakta om olika typer av finansiering, samt om våra tidigare undersökningar kring hur företagarna upplever möjligheterna till att få finansiering.

Läs mer på: <http://www.foretagarna.se/driva-egget-foretag/finansieringsportalen/>

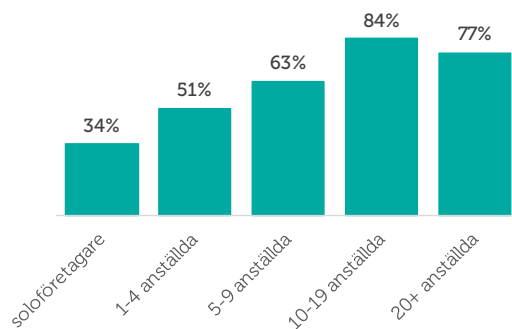
¹⁰ Regeringen tillsatte 2015 en utredning (Dir 2015:21) som ska undersöka behovet av statliga finansieringsinsatser riktade till små och medelstora företag. Riksrevisionen har t.ex. visat att företag i såddfasen endast fick 0,2 procent av det statliga riskkapitalet, trots att det var dessa som skulle prioriteras enligt regeringen. Riksrevisionens rapport "Statens insatser för riskkapitalförsörjning – i senaste laget (RiR 2014:1)" visar också att samarbetet med de privata investerarna borde utvecklas.

RESULTAT OCH ANALYS

– FÖRETAGENS FINANSIERING TILL INVESTERINGAR 2016

För **tydlighetens skull** handlar undersökningen om finansiering till investeringar. Finansiering till investeringar avser (engångs-)utgifter till särskilda satsningar snarare än löpande verksamhet och verksamhetskostnader som exempelvis löner och underhåll.

Av de tillfrågade företagen är det en majoritet som gjort investeringar under de senaste 12 månaderna. Figur 2 till höger visar hur stor andel av företagen i respektive storlek (i termer av antal anställda) som gjort investeringar. Investeringar kännetecknar alla växande företag, men framförallt lite större företag gör löpande investeringar i verksamheten. Andelen företag som har gjort investeringar växer alltså med antalet anställda vilket är i linje med ekonomisk teori.



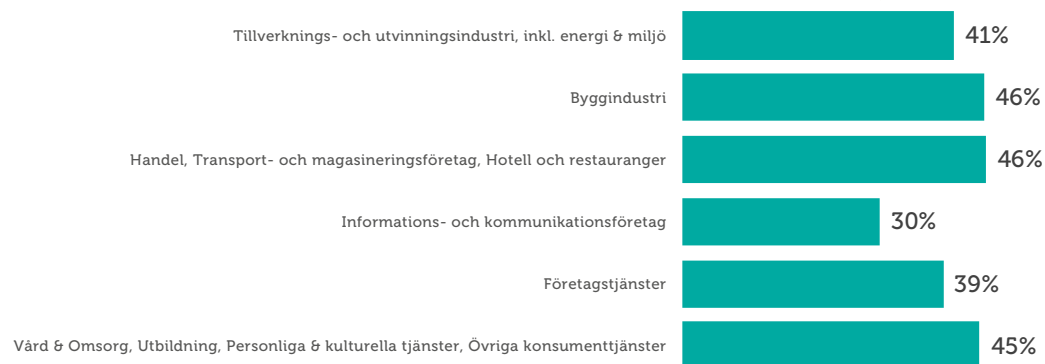
Figur 2. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

Investeringar görs som förväntat i alla sektorer men andelen är något högre bland företagen i kapitalintensiva sektorer som Bygg och Handel, Transport etc., figur 3.

Värt att notera är att många investeringar inom tjänstesektorerna görs i humankapital och utbildning. Allt eftersom tjänstesektorn utgör en allt större del av tillväxten blir det därför också viktigt att möjliggöra denna typ av investeringar till samma eller likartade villkor som inom tillverkningssektorn.

En stor andel av företagen inom de s.k. välfärdssektorerna d.v.s. Vård & Omsorg, Utbildning och Personliga & Kulturella tjänster gör investeringar, vilket är ett bevis på det omvandlingstryck som finns inom sektorn. Även efterfrågan på välfärdstjänster är växande vilket skapar ett behov av investeringar och därmed också finansiering i dessa sektorer.

Figur 3. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

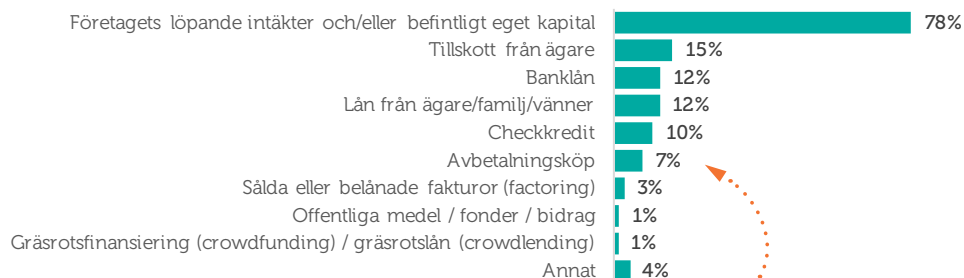


Företag investerar framförallt i maskiner och inventarier, se figur 4 till höger. Det är vanligast i tillverknings- och byggindustri. Även mjukvara och IT utgör huvudsakliga investeringar i många företag.

Figur 5 beskriver på vilket sätt företagen finansierade investeringarna under de senaste 12 månaderna. Investeringar finansieras med företagets egen intjäning, det vill säga löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital (87 procent). Tillskott från ägaren och lån från närstående utgör också en betydelsefull finansieringskälla för småföretag. Undersökningen visar tydligt att småföretagen i stor utsträckning är beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Fler företag finansierar sig på detta sätt än med banklån eller checkkredit.

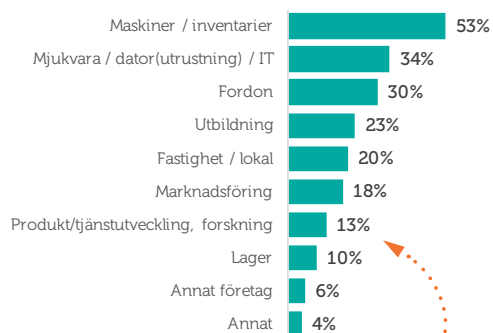
Bankfinansiering utgör trots detta fortfarande en betydande finansieringskälla, även om många företag upplever svårigheter med krav från bankerna bland annat gällande säkerhet för lån. Många företag använder även checkkredit till att finansiera både löpande verksamhet och investeringar. Att checkkrediten används för investeringar kan vara omotiverat dyrt. Alternativet att finna annan finansiering kan emellertid vara för omständligt och kostsamt.

Figur 5. På vilket sätt finansierade företaget investering(ar) de senaste tolv månaderna?



Figur 5. Bas: de som investerat

Figur 4. Vad investerade företaget i?



Figur 4. Bas: de som investerat

SVÅRIGHETERNA MED FINANSIERING

Figur 6 visar vad företagen som haft behov av finansiering i form av lån/kredit, anser som det svåraste hundra för extern finansiering i allmänhet. Av de som har sökt extern lån/kredit anger 48 % att höga krav på säkerhet, som personlig borgen, innebär det största problemet. Motsvarande siffra 2016 var 64 %. En viss lättnad av finansieringssvårigheterna för de mindre företagen kan alltså utläsas, troligen till följd av den ihållande lågräntemiljön.

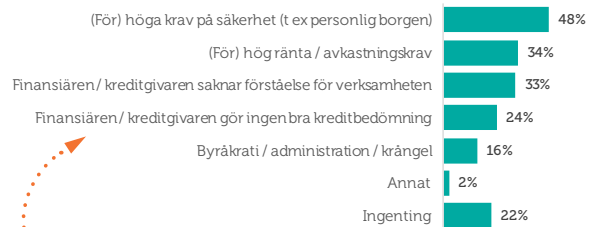
Räntenivåer eller höga avkastningskrav är också bidragande orsaker till att företagen inte anskaffat extern finansiering. Omkring en tredjedel av företag upplever att finansiären saknar förståelse för verksamheten och inte gör en rättvisande kreditbedömning. Här tycks utvecklingen ha gått åt fel håll då endast vart femte företag såg kreditbedömningen som ett betydande problem 2016. Även byråkrati och administration ses som ett hinder av många företag (16 %).

CITAT

”Jag tror att bankernas agerande med att tvinga in företagare i personlig borgen och sedan snabbt kräva in panten vid en kanske tillfällig nedgång är synnerligen skadligt för företagsklimatet. Är det inte värt något att ha varit kund i decennier och under den tiden skött sina åtaganden och t.o.m. dragit in nya kunder till banken? Som företagare vill man ha en fungerande bankförbindelse i både medgång och motgång.”

Mellansvensk företagare om säkerheter och personlig borgen

Figur 6. Vad är det svåraste gällande extern finansiering i allmänhet?



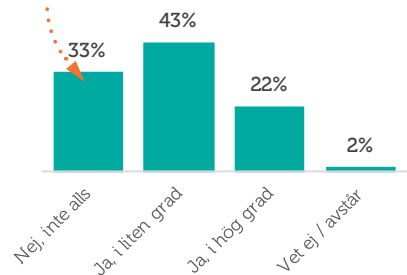
Figur 6 Bas: de som har behövt extern finansiering

I snitt betalar företagen 3,7 % i ränta på företagets lån, företag med mer än 10 anställda betalar i snitt en något lägre ränta. Detta är marginellt lägre än i 2016 års undersökning vilket kan tyda på att den extrema penningpolitiken med minusränta troligen bidragit till lägre räntor också för företag, även om ränteskillnaden fortfarande är markant gentemot hushåll och storföretag.

PRIVATEKONOMISK RISK

Småföretagen är som beskrivits till stor del beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Mer än hälften, 65 procent, av företagarna anser att företagandet utgör en privatekonomisk risk, figur 7. Motsvarande siffra 2016 var 53 procent, vilket tyder på att företagandet upplevs som en större privatekonomisk risk än för ett år sedan. En turbulent ekonomisk och politisk miljö i omvärlden kan ha varit bidragande, men även den inhemska politiska miljön med hårdare attityder mot företagande, exempelvis genom förslaget om vinstbegränsning i välfärdssektorn liksom förslaget på ökat skatteuttag och skärpta 3:12-regler.

Figur 7. Anser du att ditt företagande utgör en privatekonomisk risk?



CITAT

”-När jag mådde som värst förstod jag hur tunn linjen är mellan att ta sig tillbaka eller att tappa greppet. Bli den som dricker på en parkbänk.”

Svealands företagare om ekonomiskt risktagande

STATLIGT FINANSIERINGSSTÖD

Företagarna delar synen att Sverige, ur internationell synpunkt och trots upplevda svårigheter med finansiering, generellt sett har ett gott läge när det gäller företagets finansiering och tillgången på kapital. För framförallt små växande företag finns det dock delar av kapitalförsörjningskedjan som behöver marknadskompletterande insatser då bristen på finansiering hämmar tillväxt och sysselsättning. Företagarna har därför länge påpekat att det behövs marknadskompletterande finansieringsstöd i mycket tidiga faser i form av framförallt lån men även ägarkapital. Figur 8 visar att en relativt liten andel av de mindre företagen har nyttjat någon form av statligt riskkapital.

Företagarna har som utgångspunkt att de statliga riskkapitalinsatserna totalt sett bör ökas genom ett effektivare utnyttjande av befintliga medel. Potentialen i samhällsnyttan av ökat företagande samt fler innovativa och växande företag är enormt mycket större än kostnaderna i form av statliga riskkapitalsatsningar.

För mindre och växande företag är det avgörande att beakta företagarens – individens – roll i systemet, samt dennes ägande och kontroll av företaget. För att kunna tillgodogöra sig offentligt stöd i form av riskkapital måste det vara tillgängligt för företagare, både kostnadsmissigt men även i termer av tidsåtgång och administration för den som söker stöd.

Företagarna är således positiva till att regeringen genom satsningen på en fond-i-fond-lösning tydligt fokuserar på finansiering av företag och projekt med stor potential för tillväxt. Det är dock viktigt att de statliga riskkapitalsatsningarna inte tränger ut privat kapital. De statliga riskkapitalsatsningarna bör därför utgå ifrån att matcha de privata investerarnas finansiering med förmånliga lån, vilket gör det billigare för småföretagen att låna och frigör mer finansiering för investeringar.

Tanken är att investeringsbesluten ska tas av privata investerare och långgivare, eftersom dessa har en betydligt bättre insyn i de lokala företagens verksamhet än statliga tjänstemän, och sedan kompletteras med förmånliga statlig finansiering.

Almi är en central del i statens finansieringsinsatser med uppdrag att bidra till små och växande företags finansiering genom olika former av lån eller kapital. Almi har ett marknadskompletterande uppdrag, vilket betyder att de inte ska konkurrera med bankerna utan istället komplettera med ytterligare finansiering i de faser då de privata aktörernas finansiering inte räcker till. Regeringen har under våren 2016 beslutat att vidareutveckla Almis uppdrag, bland annat genom att se över möjligheterna till ett garantisystem för företagsutlåning. Även en utökad användning av de så kallade Tillväxtlånen är en välkommen utveckling för växande mindre företag med finansieringsbehov.

BANKERNAS BEMÖTANDE MOT FÖRETAGSKUNDER

Figur 9 visar hur företagarna generellt sett upplever bankernas bemötande mot företagaren som företagskund på en skala på 1-5, där 1 är mycket dåligt och 5 är mycket bra. Föga förvånande upplever större företag ett något bättre bemötande från bankernas sida.

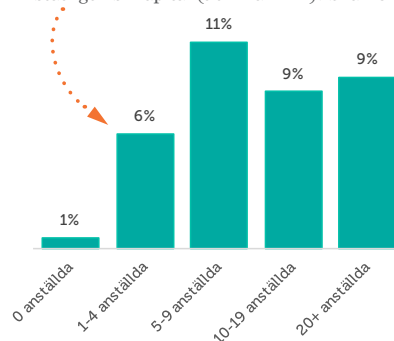
Relativt få företag har varit i kontakt med bank under de gångna 12 månaderna i syfte att omförhandla lån och krediter, se figur 10.

CITAT

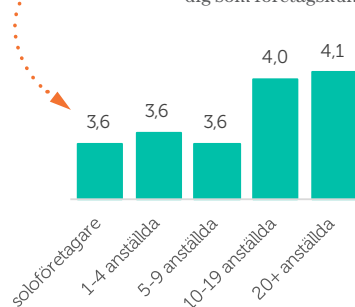
”Orimligt att man behandlar en person som varit kund i banken i 36 år så brutalt och i praktiken sätter denne i personlig konkurs? Det verkar som en problemkredit skall avvecklas så fort som möjligt till vilket pris som helst.”

Företagare om bankernas bemötande och likviditetsproblem

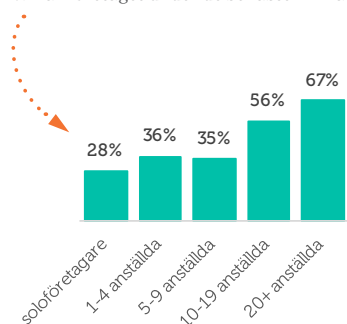
Figur 8. Har ditt företag nyttjat någon form av statligt riskkapital (t ex via Almi)? Svar=JA



Figur 9. Hur ser du på bankens bemötande för dig som företagskund?



Figur 10. Har företaget under de senaste 12 månaderna varit i kontakt med en bank i syfte att omförhandla lånen? "JA"



Figur 10 Bas: företag som har (sökt) lån/kredit

Att tillgänglighet upplevs övervägande positivt visas av att lokala sparbanker generellt får ett något högre bemötandebetyg av företagen, se figur 11. Det kan även i detta sammanhang finnas skäl att fundera på hur och i vilken utsträckning lokal kännedom om näringsliv och företagande påverkar bemötandet. Speciellt för små företag är den lokala kunskapen om företagandets förutsättningar viktig.

Företagarnas ränteanalys

Det är idag relativt lätt att starta företag i Sverige. Desto svårare kan det vara att växa med sitt företag. Många företagare uttrycker frustration över bemötandet eller ointresset från banken gällande företagsfinansiering, de upplever att bankfinansiering är fortsatt dyrt och svårt, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta. Det är bra att medierna sätter ljuset på hur storbankerna utnyttjar sina företagskunder, men mer behöver göras för att sätta press på bankerna. Företagarna har därför tagit ytterligare ett steg för att förbättra småföretagens förhandlingsposition i förhållande till bankerna. Med Företagarnas ränteanalys kan småföretagen jämföra räntor, omförhandla lån samt bli mer framgångsrika i sökandet efter alternativa och mer skräddarsydda finansieringslösningar.

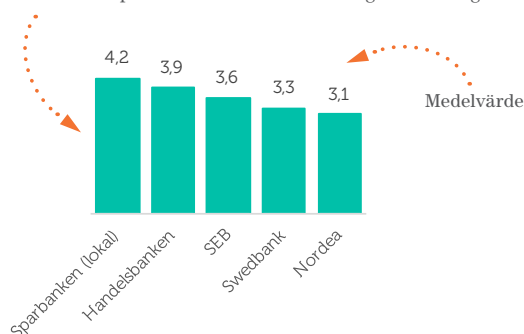
Med Företagarna ränteanalys får du som företagare veta vilken ränta just ditt företag bör betala. Det kan hjälpa dig att spara tusentals kronor vid nästa förhandling med din bank. Företagarna Ränteanalys är en ny, kostnadsfri medlemsförmån till Företagarnas medlemmar. Läs mer om företagarnas Ränteanalys på:

<http://www.foretagarna.se/Medlemsformaner/foretagarna-ranteanalys/>

I Företagarnas finansieringsundersökning

2016 uppgav omkring hälften av alla företag i landet att deras bank kunde anses ha en hög grad av lokal förankring (48 procent). 28 procent av landets företag upplevde att banken delvis hade en lokal förankring. Vart fjärde företag upplevde att deras bank inte har någon lokal förankring.

Figur 11. Hur ser du på bankens bemötande för dig som företagskund?

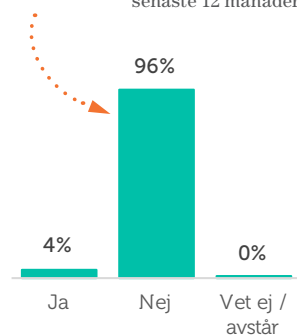


Figur 11. Bas: företag som har (sökt) lån/kredit.

En sammanvägning av företagarnas upplevelser av bankernas bemötande av dem som företagskunder visar att bemötandet ändå upplevs tämligen positivt. Det kan vara en bidragande orsak till att företagskunder förblir en mycket lojal kundgrupp. Endast 4 procent av företagen har under det gångna 12 månaderna bytt bank, se figur 12. Möjligheterna till att byta bank är dock en förutsättning för att företag som kunder och konsumenter av finansieringstjänster ska kunna ställa krav på bankerna.

Många företag betalar troligen högre ränta på sina bankkrediter än vad de borde göra. Bristen på transparens inom företagskrediter är en bidragande orsak och till skillnad från bostads- och kreditkortsräntor är det i praktiken omöjligt att jämföra bankernas räntenivåer på företagskrediter. Som företagskund är det därför viktigt att ställa frågor till bankerna i de fall kostnaderna anses vara omotiverade. En god förhandlingsposition börjar emellertid alltid med en välordnad ekonomi i företaget.

Figur 12. Har företaget bytt bank under de senaste 12 månaderna?



SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Företagarna finansieringsundersökning visar att de svenska småföretagen fortsatt upplever svårigheter med att finna finansiering till investeringar. Därmed hämmas småföretagens tillväxt och jobbskapande.

Undersökningen visar att småföretagen i stor utsträckning är beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Andelen företag som utnyttjat denna form av finansiering har dessutom ökat under de senaste 12 månaderna. Bankfinansiering utgör en betydande finansieringskälla, även om många företag upplever en bristande förståelse för verksamheten och svårigheter med krav på bland annat säkerhet för lån. Tillsammans tyder detta på ett fortsatt finansieringsbehov, inte enbart genom eget kapital utan också i form av lånekapital

Baserat på denna undersökning och tidigare finansieringsundersökningar föreslår Företagarna en rad åtgärder för att underlätta finansieringen för småföretag. Åtgärderna är i form av konkreta förslag och långsiktiga målsättningar.

Framförallt är det viktigt att möjliggöra ett större allmänt deltagande i små och växande företags värdetillväxt. Detta måste göras genom justeringar av skattesystemet vilket idag ensidigt gynnar passivt ägande. Det finns en demokratisk aspekt i denna målsättning, då ökat deltagande i mindre och växande företags värdeskapande både bidrar till ekonomisk jämlikhet och ökad förståelse för marknadsekonomins grundläggande villkor. En möjlig väg kan vara att öppna investerarsparkontot-ISK för aktieinnehav i onoterade aktier.

Företagarna delar också grundsynen att det statliga riskkapitalinsatserna bör komplettera privata aktörer och därmed sänka risk och avkastningskrav för att avhjälpa marknadsmisslyckanden. Staten ska generellt sett inte investera för att vara dominerande ägare i enskilda företag. I stället ska investeringar göras i samfinansiering med privat kapital. Företagarna välkomnar en samling av statens finansieringsinsatser genom det föreslagna Fondinvest AB.

Sverige är ett land med höga skatter på företagande och arbete. Det är därför särskilt viktigt att verka för goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag. Annars riskerar vi att gå miste om framgångsrika entreprenörer som inte kan rekrytera och behålla nyckelkompetens för fortsatt utveckling. Både företagare och blivande delägare måste också uppfatta att risktagande och uppoffringar som följer med företagande kompenseras i tillräcklig utsträckning för att det ska vara värt investeringen och engagemanget.

Såväl utredningen Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72) som utredningen En Fondstruktur för innovation och tillväxt (SOU 2015:64) som ligger till grund för regeringens förslag till effektivare statliga riskkapitalsatser har pekat på en rad nödvändiga justeringar av skattesystemet. Bl.a. att investeraravdraget är för begränsat, att personaloptioner kan bidra till tillväxtskapande incitament, samt att dagens 3:12-regler i för hög utsträckning låser in investeringskapital. Företagarna delar dessa bedömningar.

Företagarna föreslår:

- Gör det lättare att växa med eget kapital. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i onoterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investerarsparkontot kan användas för investeringar i onoterade bolag.
- Sänk skatten på aktier och personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.
- Alternativa finansieringslösningar. När bankfinansiering upplevs som oåtkomligt för allt fler företagare måste företagare börja se sig om efter alternativa finansieringslösningar. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.
- Underlätta för fler utmanare till storbankerna för en bättre konkurrens på bankmarknaden. Företagarna vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över etableringshinder på den svenska bankmarknaden, utredningen bör även ta ställning till regionala förutsättningar för kreditgivningen.
- Säkerställ att betaltiderna kortas och se till att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.¹¹
- Ställ krav på att bankerna öppet redovisar riskvikter för olika kundsegment och deras grunder. Alla småföretag är inte högrisklåntagare. Här har både media och de finansiella myndigheterna en viktig roll att spela.
- Säkerställa att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Utökad lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig genom de statliga aktörerna och EU eller genom alternativa finansieringskällor.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individens möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande i den s.k. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

¹¹. Företagarna har tidigare föreslagit att 30 dagar ska bli normal betaltid, genom en frivillig betalningstidskod för näringslivet. 30 dagarsregeln ska dock gälla för offentlig sektor. Under våren 2017 pågår ett arbete för att gemensamt utarbeta en frivillig näringslivskod. Om inte näringslivet kan enas kring detta har regeringen lovat att återkomma med lagstiftningsförslag under hösten 2017.

Allmänt om Företagarnas panel

Företagarnas panel är ett undersökningsverktyg för Företagarna i syfte att mäta företagares åsikter och påverkan av olika händelser i omvärlden.

Panelen är självrekryterad och har i dagsläget drygt 4 500 anmälda deltagare. Typiskt sett genererar panelen 30-35 procent svar beroende på när den skickas ut, komplexiteten och frågeställningarna. Panelen används för att ge en översiktlig bild i aktuella frågor.

I och med att frågorna sällan berör partipolitik är risken låg för ideologiskt motiverad aktivism från respondenterna, vilket minskar den risk för skevhet som kan finnas i alla självvalda paneler. Frågorna som ställs berör utan undantag företagets verklighet och vid tidigare jämförelser med inköpta mätningar har resultaten visat sig stämma väl.

Häng med
i debatten på
Twitter; @foretagarna, Instagram; @
foretagarna, LinkedIn och
Facebook!



företagarna